

education

**Lefapha la Thuto la Bokone Bophirima
Noord-Wes Departement van Onderwys
North West Department of Education
NORTH WEST PROVINCE**

NORTH WEST PROVINCIAL ASSESSMENT

MOPHATO 10

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA NTLHA (P1)

NGWANAITSEELE 2019

MADUO: 70

NAKO: Diura di le 2

Pampiri e na le ditsebe di le 9

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO

1. Pampiri e, e arogantswe ka DIKAROLO di le THARO.

KAROLO YA A: Tekatlhaloganyo (30)

KAROLO YA B: Tshobokanyo (10)

KAROLO YA C: Tiriso ya puo (30)

2. Buisa ditaelo TSOTLHE ka kelotlhoko.
3. Araba dipotso TSOTLHE.
4. Simolola karolo NNGWE le NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
5. Thala mola morago ga karolo NNGWE le NNGWE.
6. Nomora karolo NNGWE le NNGWE jaaka potso e nomorilwe.
7. Tlola mola morago ga karabo NNGWE le NNGWE.
8. Tlhokomela mopeleto le popego ya dipolelo.
9. Kabo ya nako e e tshikinngwang:
- KAROLO YA A: 50 metsotso
KAROLO YA B: 30 metsotso
KAROLO YA C: 40 metsotso
10. Kwala sentle ka mokwalo o o buisegang.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTSO 1****1.1 SETLHANGWA A (TEMANA)**

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

1	Go ne go dubakane, go le makgapilakgapila, motsetse a ja ka letsogo, go bona monna a rothisa dikeledi ka ntlha ya kutlobotlhoko e e lerwang ke go gakologelwa bosetlhogo jwa polao ya lekau Matlhomola Moshoeu. Kana go tlwaelegile gore monna ke nku, o lelela teng. Matlhomola Moshoeu yo o neng a latofatswa ka go utswa sonobolomo ke banna ba babedi ba mmala. Kgotlatshekelo ya Bokone Bophirima kwa Mahikeng e ne e tswelletsa kgetse ya kwa Coligny.	5
2	Mopaki yo o boneng tsotlhe, o ne a neelana ka bosupi jo bo tletseng ka polao e e setlhogo e e diragetseng ngogola ka kgwedi ya Moranang letsatsi la bosomepedi. Badiri mo polaseng ya Rietvlei ya kwa Coligny Peter Doorewaard le Phillip Schutte ke bona balatofatswa. Ba ne ba tlhagelela kwa kgotlhatshekelong mabapi le go bolaya Moshoeu.	10
3	Moatlhodi o ne a emisa kgotla lobakana gore mopaki a ritibatse maikutlo a a neng a senyegile. Rre Pakisi fa a neelana ka bosupi jwa gagwe o rile 'Ke ne ke le mo tseleng go etela lepodisi rre Molete mo lefelong le le sa tlhomamang la baagi ba Scotland, fa ke utlwa modumo wa ditlhobolo.' O tswelletsse ka gore o ne a bona rre Doorewaard a taboga ka lobelo lwa pitsi go ya kwa beneng, a tshotse tlhobolo mo go ena. Go ne go na le mosimane le molatofatswa wa bobedi le monna yo o neng a sa bitswa kwa kgotlatshekelong. Rre Pakisi a re o ne a supywa ka sethunya, a botswa gore ke eng se a se boneng. A bua fa a sa bona sepe.	15
20
4	Ka dikgoka a gapeletswa go palama bene kwa morago, go fitlhela Moshoeu a kaname ka dimpa, a tswa madi ka dinko le ditsebe. Ba ne ba mo isa kwa lefelong le a neng a sa le itse. Ba mo nosa nnotagi ka pateletso a supilwe ka sethunya, morago ba mo tsenya mo letamong mme metsi a ne a mo tlela mo mangoleng. O ne a ikopela gore ba se mmolaye kgotsa go mo ntsha kotsi.	25
5	Ba mo palamisa bene gape, o ne a tlhatsa ka a ne a ijetse go fetisa. Fa a ba bolelela gore o a tlhatsa, ba re a je matlhatsa a gagwe. Ba dira gore a phepatatse madi a ga Moshoeu mo beneng ka jeresi ya gagwe, a bo a netefatse fa a setse a samile le badimo. O ne a otlwa ka sengwe mo molaleng mme a idibala. Fa a thanya a tlhamalela kwa gae, morago a leba kwa mapodising go ba begela. Mosadi wa lepodisa o ne a se batle go bula kgetse ka a ne a re rre Pakisi o nole.	30

6 Ka Lamatihatso balatofadiwa ba ne ba latelela rre Pakisi kwa ga gagwe ba tshotse sethunya mme ba mmotsa gore o boleletse bomang. Ba re ba kopane nae kwa morago ga polokelo ya FNB ka Latshipi. A re 'Ka ke ne ke tshogile, ke ne ka boela kwa mapodising'. O ne a romelwa kwa go rre Sepokane yo o netefaditseng fa ba ile kwa lefelong leo Moshoeu a bolaetsweng kwa go lona mme ba fitlhela madi a gagwe. Kgotlatshekelo e sa tswela.

[Go tswa go: *Semphete 6*]

35
40

1.1.1 Tlhopha karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A,B, C kgotsa D.

Tiragalo ya polao ya ga Moshoeu e diragalela kwa kae:

- A Motseng
- B Sekolong (1)
- C Mmileng
- D Polaseng

- 1.1.2 A 'FNB' ke akeronomi kgotsa khutshwafatso? (1)
- 1.1.3 Kwala ka botlalo gore FNB e emetse eng? (2)
- 1.1.4 Tlhalosa gore go 'sama le badimo' ke go dirang? (2)
- 1.1.5 Ke eng se mosupi a neng a se dira se sa tlwaelega? (2)
- 1.1.6 Tlhalosa maikarabelo a ga rre Pakisi jaaka karolo ya setšhaba? (2)
- 1.1.7 Go ya ka wena a go siame go bolaya motho yo o go senyeditseeng? Tshegetska ka lebaka. (2)
- 1.1.8 Fa o bona a balatofatswa ba na le mabaka a a neng a ba tlhotltheletsa go bolaya? Tshegetska ka lebaka. (2)
- 1.1.9 Tlhagisa dintlha di le PEDI tse di kaiwang jaaka tlolomolao tse di dirilweng ke balatofatswa. (2)
- 1.1.10 Go ya ka wena, ke eng se se ka diriwang go fedisa tlolomolao? Tshegetska ka lebaka. (2)
- 1.1.11 A ke ntlha kgotsa ke kakanyo gore bomme ke bona fela ba ba tshwanetseng go lela? Tshegetska ka lebaka. (2)

1.2 SETLHANGWA B (SETSHWANTSHO)

Leba setshwantsho se se latelang, mme morago o arabe dipotso.

ingkunfs0267 www.fotosearch.com

[Go tswa go *Inthanete*]

- 1.2.1 Ditlhangwa tsa A le B di farologana jang? (2)
- 1.2.2 A setshwantsho se sekametse mo letlhakoreng le le lengwe? (2)
- 1.2.3 Neela mefuta e MEBEDI ya metshameko e go mo go yona go ka dirisiwang se basimane ba se tshotseng? (2)
- 1.2.4 Ke ditlamorago dife tse di itumedisang tse di tliwang ke metshameko e o e umakileng? Tshegetsa ka ntlha fela. (2)
- 1.2.5 Bašwa ba na le mekgwa e ba ka efogang go tsena mo kotsing ka yona. Tshegetsa tlhagiso e e fa godimo ka ntlha. (2)

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: TSHOBOKANYO

POTSO 2

Buisa temana e e fa tlase ka kelotlhoko. E tlhagisa dintlha tse di ka dirang gore o tlhaloganye bonolo ka tsa pholo.

ELA TLHOKO: O tshwanetse go dira tse di latelang:

1. Sobokanya o dirisa mafoko a gago, mme o sa latlhe bokao jwa temana, ka go tlhagisa dintlha di le SUPA tse e leng ditlamorago **tsa go ja sentle**.
2. Kwala ka temana.
3. Boleele bo se fete mafoko a a 90.
4. Tshobokanyo e se ka ya newa setlhogo.
5. Kwala **palo ya mafoko** a o a dirisitseng kwa bokhutlong jwa tshobokanyo.

SETLHANGWA C

Dijo tse di fetotsweng mo maemong a tsona a tlhago le tseo di phuthetsweng ga di ka ke tsa go neela matla motshegare otlhe. Dijo tsa mofuta o, di ka oketsa bokete jwa mmele wa gago, tsa kopakopanya maikutlo mme tsa fokotsa le maemo a maatla.

Fa o nwa dinotsididi le go ja dijo tse di dirilweng ka borotho, o unywa sukiri mmogo le dikhabohaetereiti fela, ga go dikotla. Ditlamorago tsa go ja dijo tsa mofuta o, ke bolwetse jwa pelo, bokete jwa mmele, bolwetse jwa sukiri. Dingwe gape ke go lapa go go feteletseng le go tlalelana mowa ka mo maleng. Dithotse jaaka dinawa, merogo e metala le maungo di tletse ka dikotla e bile ga di ise maemo a sukiri kwa godimo.

Fa o ja dijo tse di siametseng mmele wa gago, ga o kitla o oketsa bokete jwa mmele. Letlalo le lona le a phatshima mme moriri o a kitlana. Motho yo o jang sentle ka nako e e maleba ga a sotlege ka ntlha ya go tlhoka boroko bosigo. Mmele o a tia e bile go nna bonolo go ikatisa. Tshilo ya dijo e nna botoka. Kgatelelo ya madi e nna kwa tlase ka jalo tlhaloganyo e direla ka bonako. Fa o ja sentle malwetse a tshamekela kgakala le mmele wa gago. Lemoga dijo tse di sa siamelang mmele di dira gore o ikutlwe o kgotse nako e telele.

Mokgwa o dijo di silegang ka ona, le maatla a re a bonang go tswa mo go tsona, go laolwa ke go nna matlhagatlhaga ga rona. Go molemo go ja apole e le nngwe, go na le go itebaganya le dimonamone kgotsa dinotsididi. Re lebogela tlhagiso ya ga moprofesara Rob Dunn gore re tlhaloganye se re se ungwang mo dijong. Fa dijo di apewa, molelo o senya dikotla di le dintsi, e bile di oketsa bokete jwa mmele, ka jalo go botoka go ja dijo di le mo tlhagong ya tsona. Dikotla di le dintsi di senngwa ke go tsidifatsa dijo. Go ja dijo tse dintsi ga go a siama ka di tsaya nako go silega mmele di oketsa mafura mo mmeleng.

[Go tswa go: *Women's Health*]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: TIRISO YA PUO**POTSO 3**

Sekaseka papatso e e fa tlase, mme morago o arabe dipotso.

SETLHANGWA D

BONA BOTSHELO JO O BO BATLANG

Basimane ba boile, ba mo toropong!

1

O TLA NNA MATSATSI A A MONATE A LE MABEDI LE BAITSEANAPE BA PHETOGO.

O TLA ITHUTA:

- Ditogamaano tsa tswelelopele
- Go itshepa ga bonako

2

SESOLO!

4

O ka kgona go itse maikutlo a gago.

- O batla eng mo botshelong?
- O ka dira jang gore o ikutlwe o siame?

3

YO O TLANG PELE O TLA BONA SENGWE GAPE!

5

LETLHA: 1 LE 2 iphalane.London.

LE TSA MOGALA JAANONG!

6

+44(0)845 260 7930

[Go tswa go: *Inthanete*]

3.1 Tlhopha karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A, B, C kgotsa D.

Papatso e e bapatsa eng?

- A Basimane
 B Baitseanape
 C Botshelo
 D Sesolo (1)

3.2 Mosola wa poeletso ya lefoko ke ofe? (2)

3.3. Letshwao la tsiboso, mo papatsong e le na le bokao bofe? (2)

3.4 Ke puo efe e e ka go tlhotlheletsang mo papatsong e? (2)

3.5 O ka fitlhelela sebapatswa jang? (2)

3.6 Nopola popi ya pakatlang e e tlhagelelang mo papatsong? (1)

[10]

POTSO 4

Sekaseka khathunu e e fa tlase, mme morago o arabe dipotso.

SETLHANGWA E

[Go tswa go: *Inthanete*]

- 4.1 Ke mang yo o bontshang puo ya maatla mo khathunung? (1)
- 4.2 Puo ya matlho ya modiragatsi wa 1 e kaya eng? (2)
- 4.3 Ke maipato afe a a tliwang ke modiragatsi wa bo 2? (2)
- 4.4 Maikutlo a modiragatsi wa 1 ke afe? Setlega karabo ka lebaka (2)
- 4.5 Malepa a go dirisa phaposi e e kopakopaneng e senola semelo sefe sa mosimane? (2)
- 4.6 Nopola sekapolelo seo se nang le thui mo go sona? (1)

[10]

POTSO 5

Buisa temana e e fa tlase, mme morago o arabe dipotso.

SETLHANGWA F

1	Kgori o ne a latsa Matsetseleko ka le le reng, moso o o latelang, o tlaa mo isa kwa kgotleng gore a ye go tthalosetsa kgosi gore ke eng a sa batle go nna mogotsamolelo wa kgotla, e tswa tiro eo a e tsaletswe. Matsetseleko o ne a tlhabisitse Kgori ditlhong thata ka go gana go tswetsa tiro ya gagwe pele. Se se neng se dira gore Kgori a šakgale thata ke gore o ne a setse a ntshitse ka tlhaa fa pele ga kgosi gore Matsetseleko o tlaa tswetsa fa ena a feletseng gona.	5
2	Matsetseleko o ne a gana tsona tseo, mosimane yo moleele wa ditlhaa o ka re motho a jele botlha. Ka matsogo a a matepenyana le matlho a tshwana le a mosetsana yo montle a sa tswa go iphimola dikeledi. A betsega a ya a lebile boemelo jwa dipalangwa tsa botlhe. A tsamaya a tshematshema ka maoto a maleele, a masesane, a e reng a gata lefatshe go utlwale mokgwasa wa go tsamaya ga podi. Nako e ne e le ka mahube fa Matsetseleko a ne a tswa jaana.	10
3	O ne a fitlha a ema sebakanyana fa maemelong a dipalangwa tsa botlhe, a ntse a lebaleba matlhakore otlhe e kete legodu le rwele morwalo. Maikaelelo a gagwe e ne e le go tshwara sepalangwa sa badiri ba kwa madirelong a botoro kwa Tswaing. E ne ya re a sa ntse a ile le dikakanyo jalo, ga bonala dipone tsa sejanaga se tlhaga se besitswe go tswa kwa pele. Sejanaga se, se ne sa tla se lebile fa Matsetseleko a neng a eme gone.	15

[Go tswa go: *Ntlhomole mmutlwa*]

5.1	Nopola leinatswako mo nopolong e e fa godimo. (Mola 3)	(1)
5.2	Neela lekaelagongwe la lefoko "mokgwasa". (Mola 12)	(1)
5.3	Nopola polelo e e nang le lesupi la maemo a bobedi mme o le dirise mo polelong. (Mola 8)	(2)
5.4	Otlhe ke karolopuo efe. (Mola 15)	(1)
5.5	Fetolela polelo e e latelang mo kganetsong.
A tsamaya a tshematshema ka maoto a maleele.	(2)
5.6	Dirisa lediri 'fitlha' mo polelong jaaka lediritota.	(2)
5.7	Nopola leitiri go tswa mo temaneng. (Mola 10)	(1)
		[10]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C:	30
PALOGOTLHE:	70